

Het blijkt derhalve dat de lever de groote hoeveelheid poortaderbloed veel beter missen kan, dan den betrekkelijk geringen toevoer door de arteria hepatica. COHNHEIM vond de waarneming van FRERICHS bevestigd, volgens welke zich bij sluiting der vena portae in groote hoeveelheid nieuwe vaten, van het gebied der arteria hepatica uit, vormen.

Vraagt men ten slotte naar de toepassing van deze belangrijke anatomische bijzonderheden op het eigenlijke onderwerp van COHNHEIM's Verhandeling, dan is de oogst nog vrij schraal. Dit alleen mag nu worden aangenomen, dat de interstitieele bindweefselverandering niet door dichtdrukking der arteriolae, of der pooradertakken, de vette metamorphose en de atrophie der levercellen bewerkt; de zoo licht samendrukbare afvoerende venae zijn het hoogstwaarschijnlijk, waaraan wij hier in de eerste plaats te denken hebben — de venae interlobulares. Daarbij kan nu in aangrenzende leverdeelen ontstekingsachtige hyperaemie en vorming van nieuwe vaten, uitgaande van de vertakkingen der arteria hepatica, voorkomen. In bijzonderheden omtrent den gang der zaken bij cirrhosis hepatis treedt COHNHEIM echter niet.

(Wij veroorloven ons nog op te merken, dat de onderzoekingen van COHNHEIM ook licht schijnen te werpen op de overeenkomst, welke vergevorderde veranderingen bij „Stauungsleber” met levercirrhose aanbiedt. Bij den belemmerden afvoer van bloed uit de lever toch moeten de schadelijke invloeden op de leverkwabjes tot zekere hoogte met de van compressie der venae afhankelijke, ten gevolge van een interstitieel ziekteproces, overeenkomen. Het is echter ook mogelijk, dat langdurige „Stauung” tot interstitieele veranderingen voert, welke meer direkt schadelijk voor de levercellen worden. In elk geval is door COHNHEIM's Verhandeling een nieuwe baan van onderzoek geopend. REF.)

W. K.

HET VERBRUIK VAN KOOLHYDRATEN IN HET ORGANISME. —

BÖHM en HOFFMAN deelen in het *Centralblatt*, n°. 27, voorloopig het resultaat hunner experimenten hieromtrent bij katten mede. Zij vonden dat iedere kat zelfs bij uitsluitend vleesch dieet in bloed, lever en spieren een belangrijken voorraad koolhydraten, tot 4 à 5 pCt., bezit, die zelfs na drie dagen absoluten honger bij lange na niet opgebruikt is. Zij vonden verder dat onder zekere omstandigheden, bij tracheotomie op een operatieplank, waaraan de dieren, na tot 29° C. afgekoeld te zijn, binnen 36 uren sterven, bij dezelfde operatie met inwikkeling in watten, waarbij de temperatuur in plaats van te dalen stijgt, ofschoon de dood hier ook binnen 36 uren volgt, geen spoor van dezen koolhydraten-voorraad teruggevonden wordt, ook dan niet wanneer tijdens die operatie belangrijke hoeveelheden koolhydraten in het bloed geïnjecteerd waren, zoodat hier een versneld verbruik plaats gevonden heeft. Hierbij moet het zenuwstelsel eene belangrijke rol spelen, want dieren, die na doorsnijding van het halsruggemerg afkoelen, gebruiken hun voorraad koolhydraten niet op, terwijl hier de dood zelfs nog later volgt dan bij katten met ongeschonden ruggemerg.

Met belangstelling mag men het vervolg dezer proefnemingen en eene meer uitvoerige mededeeling te gemoet zien. Schrijvers geven niet op, welke die koolhydraten zijn en hoe zij ze kwantitatief bepaald hebben. Behalve van de lever zou een gehalte aan suiker van spieren en bloed van 5 pCt. enorm moeten genoemd worden. A. P. F.

DE JONGSTE CHOLERA-EPIDEMIE IN SYRIE en het vraagstuk der cholera in het algemeen, wordt door Prof. VON PETTENKOFER in eenige zijner voorlezingen over openbare hygiëne besproken; volgens het verslag van Dr. HANS BUCHNER ongeveer als volgt. Het is bekend, dat de ziekte in April 1875 plotseling in een militair gast-

huis te Hama optrad. Onmiddellijk werd tot de vorming van een sanitair cordon besloten terwijl het bijna even spoedig, toen het onnuttige er van bleek, werd opgeheven. Spoedig daarop werden vele nabijgelegen plaatsen en vooral Damascus door de cholera geteisterd. Te Beyruth was het verloop der epidemie bijzonder gunstig en kortstondig. De talrijke emigratie uit de stad, die van de 60,000 inwoners er slechts 15,000 overliet, eene betere zorg voor reinheid en geneeskundige hulp en de opvallende lage temperatuur der lucht gedurende de geheele epidemie, werden ter verklaring ingeroepen. Het optreden der ziekte te Hama, waar zij stellig niet werd geïmporteerd, blijft als altijd een raadsel. In Syrië wordt door de medici òf wel de mogelijkheid eener autochtone ontwikkeling òf wel die der ontwikkeling eener sinds het jaar 1865 aldaar sluimerende kiem, gehuldigd. Het is stellig waar dat Hama tot eene der vuilste steden van het Oosten behoort, maar het is evenzoo stellig dat die plaatsen, waarheen de vlugtelingen uit Beyruth stroomden en waar toch geene plaatselijke epidemie tot stand kwam, in onreinheid voor Hama niet behoeven onder te doen. Met het oog op hetgeen te Beyruth voorviel, rijst de vraag over het raadzame eener emigratie tijdens eene epidemie, van zelve op. De groote moeilijkheid, ja zelfs de onmogelijkheid echter om eene zich sinds geruimen tijd als onvatbaar voor de cholera betoond hebbende nabijgelegen plaats te vinden en de bezwaren aan eene algemeene emigratie verbonden, welke vaak ernstiger dan die der epidemie zelve wegen, verbieden haar reeds stilzwijgend. Eene meer vruchtbare onderneming is echter het bestrijden der ziekte in loco, hetzij door het beletten harer verspreiding, hetzij door het vernietigen der persoonlijke voorbeschiktheid, hetzij door het wijzigen der plaatselijke geschiktheid voor hare ontwikkeling. De quarantaines en cordons hebben in dit opzigt weinig opgeleverd en waren niet eens in staat om het door de natuur geïsoleerde Gibraltar en Malta in 1865 voor de ziekte af te sluiten. Met het oog op de mogelijkheid dat de cholera kiem als het ware sluimerend, maar toch levensvatbaar kan blijven voortbestaan, heeft de laatste Münchener epidemie belangrijke feiten aan het licht gebracht. De reeds in Junij uit Weenen aangebrachte besmetting, deed zich eerst in Augustus in het Noorden en Westen der stad gelden, terwijl hetzelfde in de nabij de Isar gelegene gedeelten der stad eerst in December werd waargenomen. Zoowel de invoering als de autochtone ontwikkeling zal altijd haar regt blijven handhaven. Van de bestrijding der persoonlijke vatbaarheid kan evenmin veel nut verwacht worden. Bij de laatste epidemie werd het garnizoen te München dagelijks bezocht en ieder diarrhoealijder onmiddellijk in het gasthuis verpleegd, terwijl de sterfte bij de militairen zich ondanks dit alles, niet gunstiger dan die bij de burgerij afteekende. Uit de kennis der plaatselijke gesteldheid van den bodem kan alleen een rationeele grond van handelen gevonden worden. Het merkwaardige voorbeeld door Lyon geleverd, alwaar de ziekte sinds 1830, ondanks een talrijk verkeer met Parijs en Marseille, slechts in 1854, na eene halfjarige sterke droogte, in de lagere gedeelten der stad optrad, moet ons overtuigend leeren „das in der örtlichen Disposition d. h. in deren Vernichtung der Schwerpunkt unserer Bemühungen gegen die Cholera” moet gezocht worden. Zoo als door de vaccine op de persoonlijke vatbaarheid voor pokken wordt ingewerkt, moet ook door de zorg voor de reinheid van den bodem op de plaatselijke voorbeschiktheid voor de cholera ingewerkt worden. De beperkte uitbreiding der ziekte in Engeland in 1866 moet zeker aan de in zoo vele Engelsche steden verbeterde kanalisering geweten worden. In Duitschland leverden met het oog daarop Halle en Danzig een leerzaam voorbeeld op. Altijd wanneer de ziekte in het Bezirk Danzig optrad vormde de stad Danzig haren hoofdzetel. In 1873 echter strekte zij zich alleen tot de voorsteden Heubude en Strotheich uit, terwijl zij in de stad met hare verbeterde

kanalisering slechts die huizen, wier rioolstelsel niet veranderd was, bezocht. Te Halle tot in 1866 regelmatig door de ziekte geteisterd, werd in 1873, alhoewel de ziekte van uit Maagdenburg tot hare naaste omgeving genaderd was, eene opvallende immuniteit waargenomen. Halle had sinds 1866 volgens PETTENKOFER's woorden "seine frühere Wasserversorgung, die verdunnten Unrath, anstatt Wasser lieferte, aufgegeben und gutes Wasser zugeleitet". Het verkeer ter zee heeft, wanneer de reis ten minste eenigen tijd duurde nog nimmer de ziekte overgebracht. Engeland werd ondanks zijn aanhoudend verkeer met Indië evenmin als de Kaapstad of Australië van daaruit door de ziekte bezocht. De cholera kiem door een schip bij het uitloopen medegebracht, sterft bijna zonder uitzondering binnen de 3—4 weken weg, terwijl zij zich zelden langer dan een maand verduurzaamt. Hetzelfde kan van de karavanen, wanneer de reis meer dan 3 weken duurt, beweerd worden. "Die Wasser und Sandwüste" schijnen dus de voortplanting der ziekte niet te bevorderen, terwijl de oude door de ervaring bevestigde conclusie, dat de cholera niet dan met behulp van talrijke tusschenstations, waar zij zich tijdelijk vestigt en ontwikkelt, haren weg vervolgt, bewaarheid blijft. Bijna ieder jaar worden cholera gevallen uit Indië naar Benderburschir aan de Perzische golf en naar Suez aan de Roode zee gebracht, zonder regelmatig tot de verdere ontwikkeling der ziekte aanleiding te geven. Indien het mogelijk is om de localisatie der ziekte door verbetering van den bodem te bewerken, zoo zoude daardoor de krachtigste maatregel voor hare beperking en vernietiging gevonden zijn. "Assinirung der Verkehrscentren im Orient" is volgens PETTENKOFER's woorden het gewichtigste en tegenwoordig het eenige middel waarvan eenig nut te wachten is. Het is duidelijk, dat men in dit opzigt door tijdelijke bij het ophanden zijn eener epidemie genomene maatregelen niets gebaat wordt, maar dat alleen van eene langdurige zorg en van het treffen van diep ingrijpende verbeteringen door de openbare hygiëne aangewezen, nut kan verwacht worden.

Dr. J. HANLO.

B E R I G T E N .

BUITENLAND.

LONDEN. — Eene wederom herhaalde poging ditmaal door Sir JOHNSTONE aangewend om de verwerping der reeds sinds langen tijd vigerende "Contagious diseases Acts" te verkrijgen, is in het Huis der Gemeenten met 224 tegen 102 stemmen verijdeld.

— De tegenstand van het geneeskundig publiek en ook die der leden van den General Medical Council tegen de voorgedragene "Vivisection Bill", waarbij de wetenschap aan onredelijke en knellende handen gelegd wordt, maakt het waarschijnlijk dat zij niet door de Wetgevende Magt zal bekrachtigd worden.

— Door het aftreden van JOHN SIMON is Dr. EDUARD SEATON tot Medical Officer of the local government Board, benoemd. De Privy Council heeft van de benoeming van een blijvend geneeskundige in zijn midden afgezien en zal zich in de geneeskundige zaken tot de Medische afdeling van den local government board wenden; hiermede is aan de dubbele positie, welke JOHN SIMON, thans in den Privy Council zoude bekleeden, een einde gemaakt.

PARIJS. — De Senaat heeft met eene meerderheid van vijf stemmen de door den Minister WADDINGTON voorgestelde wijziging der onderwijs-wet van 1875 (zie pag. 382), waarbij het regt van het verleenen der academische graden wederom uitsluitend aan de Staatsuniversiteiten zoude toekomen, verworpen.